

Конарівська О. Б., к.е.н., доцент

(Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне)

ОЦІНКА ДОХОДІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

В статті проведено аналіз загального стану вітчизняного ринку страхових послуг. Визначено, що ринок страхових послуг України характеризується високою часткою компаній загальних видів страхування. На основі річної фінансової звітності трьох страхових компаній-лідерів на ринку – ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування»; ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна»; ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» – здійснено оцінку їх доходів. Встановлено, що серед аналізованих компаній максимальний обсяг загальних доходів має ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування»; доходи від страхової діяльності займають максимальну питому вагу усіх доходів страхових компаній. Проведено факторний аналіз доходів аналізованих страхових компаній; визначено, що максимальний вплив на приріст загальних доходів страховиків здійснюють доходи від страхової діяльності.

Ключові слова: страхові компанії; ринок страхових послуг; доходи; страхова діяльність; інвестиційна діяльність; фінансова діяльність; операційна діяльність; факторний аналіз.

Для держави одним із найважливіших показників її розвитку є ефективне функціонування ринку страхових послуг. Становлення і розвиток ринкової економіки зумовлює необхідність формування ринку страхових послуг як особливої соціально-економічної структури, цілісної системи економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу специфічного товару – страхового захисту, і в межах цього ринку виникає попит та пропозиція, встановлюється ціна на страховий товар. Проте, незважаючи на стабільне зростання частки валових страхових платежів у ВВП за останні роки, її розмір залишається недостатнім, щоб визначати ключову роль страхування у функціонуванні національної економіки. Страхові компанії не на повну потужність використовують власний потенціал. Невелика частка страхових платежів українських страховиків у ВВП вказує на недостатній рівень страхової культури і відповідних традицій та реальних доходів бізнесу і населення – головних споживачів страхового продукту. Таким чином, страхові компанії створюються задля отримання доходів, а предметом їх першочергової діяльності є

надання страхового захисту, і вони мають бути фінансово забезпечені для його втілення. Досягнення такого завдання є можливим за умови відповідної організації розуміння сутності формування доходів страховика. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Дослідженням проблем формування доходів страхових компаній на ринку страхових послуг України присвячені праці таких вітчизняних вчених: М. Александрова, В. Базилевича, О. Барановського, О. Вовчак, О. Гаманкової, О. Залєтова, О. Козьменко, В. Корнєєва, О. Лапко, І. Лютого, С. Осадця та інших науковців. Проте, з огляду на нестабільність розвитку вітчизняної економіки та, зокрема, ринку страхових послуг, виникає необхідність проведення аналітичних досліджень щодо формування доходів страхових компаній і визначення їх ефективності. Необхідність вирішення зазначених проблем зумовила вибір мети дослідження.

Метою дослідження є аналітичне оцінювання доходів страхових компаній і визначення загальних тенденцій розвитку ринку страхових послуг як стратегічного сектору національної економіки.

Український ринок страхових послуг є найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків в Україні. Він має два типи страхування – страхові компанії «Life», що здійснюють страхування життя і страхові компанії «non-Life», що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя. На відміну від розвинених країн, ринок страхових послуг України характеризується високою часткою компаній загальних видів страхування. Кількість страхових компаній (СК) у 2018 році становила 361, з яких 49 СК «Life» та 312 СК «non-Life». За 2018 рік кількість страхових компаній зменшилася на 21 (станом на 31.12.2014 р. – 442 компанії, у тому числі СК «life» – 64 компанії, СК «non-life» – 378 компаній) [1-2].

Отже, кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення. Так, за останні 5 років їх кількість скоротилась на 81, або 18,33%. Таке скорочення кількості страхових має свої пояснення: поглиблення кризового стану в країні, військового конфлікту на Донбасі, різноманітні проблеми у правовому забезпеченні страхової діяльності. Треба зазначити, що попри значну кількість компаній, більшість з них мають незначний обсяг активів та вимушені значну питому вагу своїх зобов'язань передавати на перестраховання страховим організаціям інших країн, тому, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій (99,9%) акумулюють

200 СК non-Life та 20 СК Life [1]. Сама структура ринку залишилася практично незмінною. За підсумками останніх п'яти років 4/5 усіх працювали в ризиковому сегменті, а решта 1/5 – у лайфовому.

Експерти ринку страхових послуг зазначають, що відслідковується тенденція, коли в процесі діяльності відбувається «відсіювання» слабших учасників на ринку і цей процес йде на користь не тільки споживачам страхових послуг, але і самим страховим компаніям, оскільки трансформує їх у конкурентоспроможних учасників ринку [1; 3-4].

Оскільки, єдиного рейтингу по страхових компаніях України не має, то серед найбільш запитуваних в Інтернеті ми обрали три [3-4]. У результаті моніторингу трьох Інтернет-видань можемо зробити таке узагальнення, що різні видання обирають свої критерії для оцінки діяльності страхових компаній з метою побудови їх рейтингів. За даними інформаційного порталу [5], нами визначено ТОП 10 страховиків компаній на ринку страхових послуг України. Серед зареєстрованих 361 страхових компаній в Україні у 2018 році, лідерами ТОП 10 страхових компаній є: UNIQA (УНІКА), АХА Страхування, РЗУ Україна, ІНГО Україна, ТАС, Українська страхова Група, Провідна, Універсальна, Альфа страхування, Княжа. Представлений рейтинг базується на мультифакторному аналізі, який враховує такі параметри: активи; рівень відшкодувань; кошти страхового фонду; частка зборів премій по страхових видах; прозорість відомостей про роботу страховика.

На підставі поданого рейтингу, для аналізу нами обрано три страхових компаній вибіркоким методом: 1. «АХА Страхування»; 2. «РЗУ Україна»; 3. «Універсальна».

Проведемо оцінку доходів обраних страхових компаній. Зазначимо, що доходи страховиків поділяються на три великі групи: 1. Доходи від страхової діяльності (страхові премії зі страхування та перестрахування); 2. Доходи від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів (як власних, так і коштів страхових резервів); 3. Інші доходи, тобто ті, які не належать ні до страхових, ні до інвестиційних доходів, але є у страховика в процесі його звичайної господарської діяльності (наприклад, надання власних потужностей в оренду).

У табл. 1 подано аналіз доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» за 2014–2018 роки.

З табл. 1 видно, що загальні доходи від страхової діяльності зростали протягом аналізованого періоду, а в 2018 році загальні доходи від страхової діяльності зросли у 2,47 рази, що є твердженням достатньої фінансової забезпечення страхової компанії. Загальні доходи від інвестиційної та фінансової діяльності

мали спадну тенденцію до 2017 року. Рівень доходів у 2017 році складає 14% від рівня 2014 року. У 2018 році загальні доходи від інвестиційної та фінансової діяльності зростають у більш як 2 рази. Таке зростання спричинено ростом доходів від цінних паперів та доходів від надзвичайних подій.

Таблица 1

Аналіз доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування»,
за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
-	Чисті зароблені страхові премії	727655	940292	1245712	1271695	1726467
-	Премії підписані, валова сума	758208	1089649	1400430	1678704	1891481
-	Премії, передані у перестраховання	36639	47949	42370	59803	64253
-	Зміна резерву незароблених премій, валова сума	-3 579	106041	106798	343473	101932
-	Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2 507	4633	5550	3773	1171
1	Разом доходів від страхової діяльності	1528588	2188564	2800860	3357448	3785304
-	Купонний дохід від державних та корпоративних боргових цінних паперів	48775	58832	51134	62624	71421
-	Інвестиційний дохід від гарантійного внеску до фондів МТСБУ	751	1599	1988	1887	1644
-	Доходи від продажу цінних паперів	449047	23439	157279	-	102052
-	Дооцінка цінних паперів, яка визнана в доходів періоду	69011	118413	57618	-	396
-	Відшкодування збитків від надзвичайних подій	41	245	11	-	56
-	Курсові різниці	62237	156602	47661	26778	30598

продовження табл. 1

2	Разом доходів від інвестиційної та фінансової діяльності	629862	359130	315691	91289	206167
-	Відсоткові доходи за депозитами та розрахунками	47583	57096	47116	64966	64924
-	Дохід від отриманих регресів	24073	34071	35620	38112	6156
-	Дохід від курсових різниць	7269	52928	40602	16631	16536
-	Дохід від списання кредиторської заборгованості	777	1018	1629	3227	1948
-	Зміна резерву дебіторської заборгованості	1519	636	170	775	10 814
-	Інші операційні доходи	6619	1225	2880	3027	8335
3	Разом інших доходів	90005	148900	155017	126738	162713
4	Усього доходів	2248455	2696594	3271568	3575475	4154184

Джерело : систематизовано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» [6]

За весь період загальний об'єм даних доходів знизився у 3 рази. Загальна сума інших доходів змінюється за останні п'ять років нерівномірно: до 2016 року включно – дані доходи зростають (загальний ріст складає – 72%), у 2017 року даний вид доходів знижується на 18%, а у 2018 році – зростають на 28%. В цілому сукупний обсяг інших доходів страхової компанії зросли за аналізований період на 80,78%.

Аналіз доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» за 2014-2018 роки подано у табл. 2.

З аналізу табл. 2 бачимо, що загальні доходи по страхових послугах «PZU Україна» зростали протягом аналізованого періоду і на кінець 2018 року зросли у 3 рази в порівнянні з рівнем 2014 року. За весь період показник доходів від фінансових результатів зріс більш як у 2 рази, що позитивно впливає на подальшу довіру клієнтів до страхової компанії.

Таблиця 2

 Аналіз доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна»,
за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
-	Чисті зароблені страхові премії	359222	425784	472271	603442	730089
-	Премії підписані, валова сума	503877	798 862	1120361	1287795	1516950
-	Премії, передані у перестраховання	134666	383049	601495	625754	715747
-	Зміна резерву незароблених премій, валова сума	41636	88136	96910	88874	125333
-	Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	31647	98107	50 315	30 275	54219
1	Разом доходів від страхових виплат	1071048	1793938	2341352	2636140	3142338
-	Доходи від депозитів	809	751	1 405	1 055	1 127
	Інші доходи	295	696	1 076	1 131	1 245
-	Доходи від операційної курсової різниці	9	11	15	17	1
-	Дохід від реалізації необоротних активів	124	158	194	241	16
-	Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	19 746	25 112	29 451	33 548	42 648
-	Інші доходи від операційної діяльності	150	168	308	412	138
2	Разом по інших фінансових доходах	21 133	26 896	32 449	36 404	45 175
-	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	21 003	7 000	99 471	125 134	130 117
-	Дохід від реалізації необоротних активів	115	385	401	426	588
-	Дохід від переоцінки вартості активів та зобов'язань	35 496	23 514	26 554	29 887	36 147

продовження табл. 2

-	Інші доходи звичайної діяльності	0,3	2,6	0,6	24 022	18 102
3	Разом доходів від інших доходів	56 614	30 902	99 471	149 156	184 955
4	Усього доходів	1148795	1851736	2473272	2821700	3372468

Джерело: систематизовано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» [7]

Оскільки стабільне фінансове положення страхової компанії приваблює більше клієнтів, то це сприяє подальшому зростанню доходів компанії. Проведемо аналіз доходів ПАТ «СК «Універсальна», за 2014–2018 рр. у табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна»,
за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
-	Чисті зароблені страхові премії	209 331	284 710	355 750	454 435	546 926
-	Премії підписані, валова сума	209 464	388 222	501 721	648 292	826 326
-	Премії, передані у перестраховання	133	82 172	123 056	158 412	136 380
-	Зміна резерву незароблених премій, валова сума	294 745	1 819	-30 337	41 003	161 036
-	Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	0	-19 521	7 422	5 558	18 016
1	Разом доходів від страхової діяльності	713 673	737 402	957 612	1 307 700	1 688 684
-	Процентні доходи по грошовим коштам та еквівалентам	39 027	69 361	71 256	76 088	77 671
-	Процентні доходи по облігаціях	36 489	72 542	74 642	78 975	80 246
-	Чистий результат продажу цінних паперів	356	1 462	1 544	1 708	1 688
-	Доходи від курсової різниці	222 425	232 206	241 255	250 841	250 608

продовження табл. 3

2	Разом доходів від інвестиційної операційної діяльності та	298 297	375 571	388 697	407 612	410 213
-	Дохід від регресивних вимог	7 354	9 286	11 301	12 548	16 987
-	Дохід від операційної оренди інвестиційної нерухомості	4 344	4 509	5 274	5 501	5 267
-	Дохід від впливу курсових валют на монетарні статті	0	30 721	0	5 603	0
-	Результат зміни відстрочених аквізаційних витрат	5 609	11 769	0	24 933	0
-	Доходи, пов'язані з МТСБУ	1 025	1 154	1 434	1 226	1 234
-	Результат продажу необоротних активів	3 258	3 674	3 740	6 034	47 726
-	Дохід від зміни справедливої вартості активів	11	28	109	128	211
-	Інші доходи	407	482	385	766	440
3	Разом по операційних доходах	59 115	61 626	22 243	56 639	71 865
4	Усього доходів	1071085	1174599	1368552	1771951	2170762

Джерело: систематизовано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» [8]

Загальні доходи від страхової діяльності нерівномірно зростають протягом аналізованого періоду: у 2015 році – на 3%, у 2016 році – на 30%, у 2017 році – 37%, у 2018 році – на 29% відносно рівня попередніх періодів. Загалом, сума доходів від страхової діяльності, протягом останніх п'яти років зросла у більш як 2,3 рази. Страхова компанія має достатні резерви надходжень від страхової діяльності, але негативним є факт зниження росту обсягів даних надходжень. Компанії варто переглянути свою політику і намагатися привернути увагу більшої кількості нових клієнтів та посилити довіру – вже існуючих.

Усі доходи від інвестиційної та операційної діяльності у динаміці п'яти років постійно зростають, хоч їхній аналіз показує нерівномірне зростання темпів росту даних доходів. Так, можна спостерігати 25,9% зростання доходів у 2015 році; 3,5% – у 2016 році; 4,9% – у 2017 році; 0,6% – у 2018 році у порівнянні з попередніми

періодами. Усі операційні угоди також змінюються стохастично, що підтверджує певні проблеми страхової компанії на високо конкурентному ринку страхових послуг в Україні.

Отже, максимальний обсяг загальних доходів має страхова компанія «АХА Страхування», доходи якої рівномірно зростають протягом усього аналізованого періоду. Аналогічно до доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування», зростають доходи ПАТ «Страхова компанія РЗУ Україна, яка демонструє схожі темпи росту доходів, просто на дещо нижчому рівні. Загальні доходи ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» показують незначне зростання до 2016 року, а з 2017 – компанія продемонструвала гарний тренд даних доходів.

Розглянемо структуру доходів страхових компаній і проаналізуємо структуру загальних доходів обраних для аналізу страхових компаній (табл. 4-6).

Таблиця 4

Аналіз структури доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування», за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2014		2015		2016		2017		2018	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	Доходи від страхової діяльності	1 528 588	69,98	2 188 564	81,16	2 800 860	85,61	3 357 448	93,90	3 785 304	91,12
2	Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності	629 862	28,01	359 130	13,31	315 691	9,65	91 289	2,56	206 167	4,96
3	Інші доходи	90 005	2,01	148 900	5,53	155 017	4,74	126 738	3,54	162 713	3,92
4	Усього доходів	2 248 455	100	2 696 594	100	3 271 568	100	3 575 475	100	4 154 184	100

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» [6]

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що доходи від страхової діяльності займають максимальну питому вагу усіх доходів страхової компанії, при чому до 2017 році частка цих доходів невпинно зростала. Даний вид діяльності поданий, в основному страховими преміями, які сплачуються клієнтами страхової компанії. Частка доходів від інвестиційної та фінансової діяльності знижувалася до 2017 року і склала 9% рівня 2014 року. У 2018 році страхова компанія активізувала даний вид діяльності і частка цих доходів зросла у 2 рази. Інші доходи страхової компанії представлені доходами від звичайної діяльності і їх частка постійно змінювалася протягом усього аналізованого періоду. У структурі доходів найбільша частка припадає на доходи від страхової діяльності, другу позицію у доходах ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» займають доходи від інвестиційної і фінансової діяльності, а третю – інші доходи.

Наступний етап аналізу – аналіз структури доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна», за 2014–2018 рр., тис. грн (табл. 5).

Таблиця 5

Аналіз структури доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна»,
за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2014		2015		2016		2017		2018	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	Доходи від страхової діяльності	1071048	93,23	1793938	96,87	2341352	94,66	2636140	93,44	3142338	93,18
2	Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності	21133	1,84	26896	1,51	32 449	1,31	36 404	1,28	45 175	1,36
3	Інші доходи	56614	4,93	30902	1,62	99 471	4,00	149 156	5,28	184955	5,46
4	Усього доходів	1148795	100	1851736	100	2473272	100	2821700	100	3372468	100

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» [7]

Частка доходів від страхової діяльності займає стабільно високу частку усіх доходів, що перевищує 93%. Мінімальну частину усіх доходів компанії займають доходи від інвестиційної та фінансової діяльності, які протягом усього періоду не перевищували 2%. Інші доходи були на рівні 4-5%, окрім 2015 року, коли вони склали 1,6%.

Аналіз структури доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» подано в табл. 6

Таблиця 6

Аналіз структури доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна», за 2014–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2014		2015		2016		2017		2018	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	Доходи від страхової діяльності	713673	66,57	737402	62,78	957612	69,96	1307700	73,80	1688684	77,79
2	Доходи від інвестиційної і операційної діяльності	298297	27,82	375 571	31,94	388697	28,36	407612	22,98	410213	18,89
3	Інші доходи	59115	5,61	61626	5,28	22243	1,68	56639	3,22	71865	3,32
4	Усього доходів	1071085	100	1174599	100	1368552	100	1771951	100	2170762	100

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» [8]

Частка доходів від страхової діяльності займає стабільно високу частку усіх доходів страхової компанії «Універсальна» і з 2015 року до 2018 року – зростає. Відмінною особливістю двох попередніх аналізованих страхових компаній від СК «Універсальна» є висока частка доходів від інвестиційної та операційної діяльності, питома вага яких знижується протягом останніх чотирьох аналізованих років. Питома вага інших доходів страхової компанії, подана доходами від оперативної діяльності і, її пік був у 2014 році. З 2015 року розпочалося її зниження і у 2016 році частка інших доходів скоротилася у 5 разів. Із 2017 року спостерігається незначне зростання частки цих доходів.

Проведемо факторний аналіз аналізованих компаній за останні 2 роки методом ланцюгових підстановок. Для цього використаємо такі скорочення: дохід від страхової діяльності – Д стр; дохід від інвестиційної та фінансової діяльності – Д іф; дохід від іншої діяльності – Д ін; загальний дохід – Д заг. Модель загальних доходів страхової компанії має вигляд

$$Дзаг = Дстр + Діф + Дін. \quad (1)$$

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» наведені в табл. 7.

Таблиця 7

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування», за 2017–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2017 рік	2018 рік	Відхилення, +/-
1	Доходи від страхової діяльності	3357448	3785304	427856
2	Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності	91289	206167	114878
3	Інші доходи	126738	162713	35975
4	Усього доходів	3575475	4154184	578709

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» [6]

Розрахунок:

$$Дзаг0 = Дстр17 + Діф17 + Дін17 = 3\,357\,448 + 91\,289 + 126\,738 = 3\,575\,475 \text{ тис. грн.}$$

$$Дзаг1 = Дстр18 + Діф17 + Дін17 = 3\,785\,304 + 91\,289 + 126\,738 = 4\,003\,331 \text{ тис. грн.}$$

$$Дзаг2 = Дстр18 + Діф18 + Дін17 = 3\,785\,304 + 206\,167 + 126\,738 = 4\,118\,209 \text{ тис. грн.}$$

$$Дзаг3 = Дстр18 + Діф18 + Дін18 = 3\,785\,304 + 206\,167 + 162\,713 = 4\,154\,184 \text{ тис. грн.}$$

Визначаємо вплив доходів від страхової діяльності:

$$\Delta Дстр = Дзаг1 - Дзаг0 = 4\,003\,331 - 3\,575\,475 = +427\,856;$$

Визначаємо вплив доходів від інвестиційної та фінансової діяльності:

$$\Delta Діф = Дзаг2 - Дзаг1 = 4\,118\,209 - 4\,003\,331 = +114\,878;$$

Визначаємо вплив доходів від іншої діяльності:

$$\Delta Дін = Дзаг3 - Дзаг2 = 4\,154\,184 - 4\,118\,209 = +35\,975;$$

Визначаємо вплив усіх факторів:

$$\Delta = 427\,856 + 114\,878 + 35\,975 = 578\,709 \text{ тис. грн.}$$

Отже, максимальний вплив на приріст загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» здійснили доходи від

страхової діяльності – 427856 тис. грн. Приріст доходів на 114 878 тис. грн – спричинено зростанням доходів від інвестиційної та фінансової діяльності, і загальні доходи компанії зросли на 35 975 тис. грн. через ріст інших доходів страхової компанії. Загальний вплив усіх факторів складає 578709 тис. грн.

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» наведені в табл. 8.

Таблиця 8

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна», за 2017–2018 рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2017 рік	2018 рік	Відхилення, +/-
1	Доходи від страхової діяльності	2 636 140	3 142 338	506 198
2	Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності	36 404	45 175	8 771
3	Інші доходи	149 156	184 955	35 799
4	Усього доходів	2 821 700	3 372 468	550 768

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» [7]

Розрахунок:

$Дзаг0 = Дстр17 + Діф17 + Дін17 = 2\,636\,140 + 36\,404 + 149\,156 = 2\,821\,700$ тис. грн.

$Дзаг1 = Дстр18 + Діф17 + Дін17 = 3\,142\,338 + 36\,404 + 149\,156 = 3\,327\,898$ тис. грн.

$Дзаг2 = Дстр18 + Діф18 + Дін17 = 3\,142\,338 + 45\,175 + 149\,156 = 3\,336\,669$ тис. грн.

$Дзаг3 = Дстр18 + Діф18 + Дін18 = 3\,142\,338 + 45\,175 + 184\,955 = 3\,372\,468$ тис. грн.

Визначаємо вплив доходів від страхової діяльності: $\Delta Дстр = Дзаг1 - Дзаг0 = 3\,327\,898 - 2\,821\,700 = +506\,198$;

Визначаємо вплив доходів від інвестиційної та фінансової діяльності: $\Delta Діф = Дзаг2 - Дзаг1 = 3\,336\,669 - 3\,327\,898 = +8\,771$;

Визначаємо вплив доходів від іншої діяльності: $\Delta Дін = Дзаг3 - Дзаг2 = 3\,372\,468 - 3\,336\,669 = +35\,799$;

Визначаємо вплив усіх факторів: $\Delta = 506\,198 + 8\,771 + 35\,799 = 550\,768$ тис. грн.

Отже, ріст загальних доходів страхової компанії «PZU Україна» на 506 198 тис. грн спричинено ростом доходів від страхової діяльності компанії, приріст інвестиційної та фінансової діяльності – спричинив ріст загальних доходів на 8 771 тис. грн, а доходів від іншої діяльності – на 35 799 тис. грн.

Загальний ріст доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна»

за період з 2017 по 2018 роки становить 550 768 тис. грн.

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» наведені в табл. 9.

Таблиця 9

Вихідні дані для факторного аналізу загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна», за 2017–2018рр., тис. грн

№ з/п	Показники	2017 рік	2018 рік	Відхилення, +/-
1	Доходи від страхової діяльності	1 307 700	1 688 684	380 984
2	Доходи від інвестиційної та операційної діяльності	407 612	410 213	2 601
3	Інші доходи	56 639	71 865	15 226
4	Усього доходів	1 771 951	2 170 762	398 811

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» [8]

Розрахунок:

$Дзаг0 = Дстр17 + Діф17 + Дін17 = 1\,307\,700 + 407\,612 + 56\,639 = 1\,771\,951$ тис. грн.

$Дзаг1 = Дстр18 + Діф17 + Дін17 = 1\,688\,684 + 407\,612 + 56\,639 = 2\,152\,935$ тис. грн.

$Дзаг2 = Дстр18 + Діф18 + Дін17 = 1\,688\,684 + 410\,213 + 56\,639 = 2\,155\,536$ тис. грн.

$Дзаг3 = Дстр18 + Діф18 + Дін18 = 1\,688\,684 + 410\,213 + 71\,865 = 2\,170\,762$ тис. грн.

Визначаємо вплив доходів від страхової діяльності: $\Delta Дстр = Дзаг1 - Дзаг0 = 2\,152\,935 - 1\,771\,951 = +380\,984$;

Визначаємо вплив доходів від інвестиційної та фінансової діяльності: $\Delta Діф = Дзаг2 - Дзаг1 = 2\,155\,536 - 2\,152\,935 = +2\,601$;

Визначаємо вплив доходів від іншої діяльності: $\Delta Дін = Дзаг3 - Дзаг2 = 2\,170\,762 - 2\,155\,536 = +15\,226$;

Визначаємо вплив усіх факторів: $\Delta = 380\,984 + 2\,601 + 15\,226 = 398\,811$ тис. грн.

Отже, ріст загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» на 380984 тис. грн. спричинено ростом доходів від страхової діяльності компанії, приріст інвестиційної та операційної діяльності – спричинив ріст загальних доходів на 2 601 тис. грн, а доходів від іншої діяльності – на 15 226 тис. грн. Загальних ріст доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» за період з 2017 по 2018 роки становить 398 811 тис. грн.

У результаті аналітичного оцінювання доходів страхових компаній на ринку страхових послуг України зроблено такі висновки,

зокрема:

1. Визначено динаміку доходів страхових компаній за аналізований період. Визначено, що максимальний обсяг загальних доходів має ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування», доходи якої рівномірно зростають протягом усього аналізованого періоду. Аналогічно ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування», зростають доходи ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна», яка демонструє схожі темпи росту доходів, просто на дещо нижчому рівні. Загальні доходи ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» показують незначне зростання до 2016 року, а з 2017 – компанія продемонструвала гарний тренд даних доходів.

Проведено аналіз складу та динаміки доходів від страхової діяльності. Згідно даного аналізу, максимальні доходи має ПАТ «Страхова компанія «Універсальна», а мінімальні – ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування». Доходи ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» протягом усього аналізованого періоду зростають найбільш помірними темпами, більшими темпами зростають доходи ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна», а найбільш швидко зростають доходи СК «АХА Страхування».

Здійснено аналіз доходів від фінансової діяльності. Доходів від фінансової діяльності відносяться доходи страхової компанії від розміщення коштів страхових резервів тимчасово вільних власних коштів, а також проведення фінансових операцій. Доходи, пов'язані із МТСБУ зростали протягом аналізованого періоду. Їх загальний ріст за останні п'ять років складає 20%, максимальний приріст за цей період показали доходи від справедливої вартості активів, які зросли з 11 тис. грн у 2014 році, до 211 тис. грн у 2018 році, що складає 200 тис. гривень приросту (у 19 разів).

Подано аналітичну оцінку доходів від інвестиційної діяльності. Доходи від інвестиційної діяльності страховика формуються за рахунок інвестування ресурсів страхових резервів і власних вільних ресурсів. Інвестиційна діяльність страховика по відношенню до страхових операцій має підпорядкований характер, тому інвестиції повинні здійснюватися на умовах, погоджених із прийнятими страховими зобов'язаннями. Дохід від інвестицій складається із відсотків по банківських вкладанням, із дивідендів по акціям, доходів по цінним паперам тощо. Інвестиційна діяльність ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» представлена депозитами в банківських установах, вкладками в інвестиційну нерухомість та інвестиціями у цінні папери. Найбільшу питому вагу у фінансових інвестиціях займають банківські депозити в сумі 219 401 тис. грн.

Така структура інвестиційного портфелю пов'язана із необхідністю підтримки достатньої ліквідності та якості активів з мінімальним ризиком вкладень.

Проведено факторний аналіз доходів страхових компаній. У результаті зроблено такі висновки: максимальний вплив на приріст загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» здійснили доходи від страхової діяльності – 427856 тис. грн. Приріст доходів на 114 878 тис. грн – спричинено зростанням доходів від інвестиційної та фінансової діяльності, і загальні доходи компанії зросли на 35 975 тис. грн через ріст інших доходів страхової компанії. Загальний вплив усіх факторів складає 578 709 тис. грн; із загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» на 506 198 тис. грн спричинено ростом доходів від страхової діяльності компанії, приріст інвестиційної та фінансової діяльності – спричинив ріст загальних доходів на 8 771 тис. грн, а доходів від іншої діяльності – на 35 799 тис. грн. Загальний ріст доходів ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна» за період з 2017 по 2018 роки становить 550 768 тис. грн ріст загальних доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» на 380 984 тис. грн спричинено ростом доходів від страхової діяльності компанії, приріст інвестиційної та операційної діяльності – спричинив ріст загальних доходів на 2601 тис. грн, а доходів від іншої діяльності – на 15 226 тис. грн. Загальне зростання доходів ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» за період з 2017 по 2018 роки становить 398 811 тис. грн.

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : офіційний сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua>. (дата звернення: 15.12.2019). 2. Мій страховий агент. Останні відгуки про страхові компанії. URL: <https://myagent.com.ua/rating/company/27>. (дата звернення: 15.12.2019). 3. Рейтинг страхових компаній України 2019. URL: <https://hotline.finance/ua/articles/rejting-strahovih-kompaniy-2019>. (дата звернення: 17.12.2019). 4. Форнішурер. Страхування. Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>. (дата звернення: 18.12.2019). 5. Страхування України: інформаційний портал про страхування в Україні. URL: ukrstrahovanie.com.ua. (дата звернення: 20.12.2019). 6. ПАТ «Страхова компанія «АХА Страхування». URL: <https://arx.com.ua/publicna-ta-finansova-informatsiya/>. (дата звернення: 23.12.2019). 7. ПАТ «Страхова компанія «PZU Україна». URL: <https://www.pzu.com.ua/> (дата звернення: 23.12.2019). 8. ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» URL: <https://universalna.com/> (дата звернення: 23.12.2019).

REFERENCES:

1. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh : ofitsiinyi sait. URL: <https://www.nfp.gov.ua>. (data zvernennia: 15.12.2019). 2. Mii strakhovi ahent. Ostanni vidhuky pro strakhovi kompanii. URL: <https://myagent.com.ua/rating/company/27> (data zvernennia: 15.12.2019).

3. Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy 2019. URL: <https://hotline.finance/ua/articles/rejting-strahovih-kompaniy-2019>. (data zvernennia: 17.12.2019). 4. Fornyshurer. Strakhuvannia. Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>. (data zvernennia: 18.12.2019). 5. Strakhuvannia Ukrainy: informatsiinyi portal pro strakhuvannia v Ukraini. URL: ukrstrahovanie.com.ua (data zvernennia: 20.12.2019). 6. PAT «Strakhova kompaniia «AKhA Strakhuvannia». URL: <https://arx.com.ua/publiczna-ta-finansova-informatsiya/> (data zvernennia: 23.12.2019). 7. PAT «Strakhova kompaniia «PZU Ukraina». URL: <https://www.pzu.com.ua/> (data zvernennia: 23.12.2019). 8. PAT «Strakhova kompaniia «Universalna» URL: <https://universalna.com/> (data zvernennia: 23.12.2019).
-

Konarivska O. B., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor
of the Tourism Department
(National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

ESTIMATION OF INSURANCE COMPANIES INCOME IN THE INSURANCE SERVICES MARKET OF UKRAINE

The article analyzes the general state of the domestic insurance market. It is determined that the market of insurance services of Ukraine is characterized by a high share of companies of general insurance. There are three groups of income of insurers: income from insurance activity (insurance premiums on insurance and reinsurance); income from investing and placing temporarily free funds (own and insurance reserves); other income (is in the process of its normal economic activity).

Based on the annual financial statements of three insurance companies – market leaders: LLC «Insurance Company «AXA Insurance»; LLC «Insurance Company «PZU Ukraine Insurance Company»; LLC «Insurance Company «Universalna Insurance Company» made an estimate of their income. The composition and dynamics of the income from insurance, financial and investment activities of the three insurance companies selected for analysis were analyzed. It is established that among the analyzed companies the maximum amount of the total income has LLC «Insurance Company «AXA Insurance»; income from insurance business occupies the maximum share of all income of insurance companies.

Factor analysis of the income of the analyzed insurance companies was carried out: the maximum impact on the growth of the total income of AXA Insurance was realized by the income from insurance activity – UAH 427856 thousand. The total impact of all factors is UAH 578709 thousand; from total revenues of PZU Ukraine for 506198 thousand UAH caused by the growth of income from insurance activities of the company, the increase in investment and financial activity – caused the growth of total income by 8771 thousand UAH, and income from other activities – by 35 799 thousand UAH. Total revenue growth of PZU Ukraine for the period from 2017 to 2018

is 550768 thousand UAH growth of total income «Universal» by 380984 thousand UAH caused by the growth of income from insurance activities of the company, the increase in investment and operating activities – caused the growth of total income by UAH 2601 thousand, and income from other activities – by UAH 15226 thousand. The total revenue growth of «Universalna» for the period from 2017 to 2018 is 398811 thousand UAH.

Keywords: insurance companies; insurance services market; income; insurance activity; investment activity; financial activity; operating activity; factor analysis.

Конаривская О. Б., к.э.н., доцент

(Национальный университет водного хозяйства и природопользования,
г. Ровно)

ОЦЕНКА ДОХОДОВ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ НА РЫНКЕ СТРАХОВЫХ УСЛУГ УКРАИНЫ

В статье проведен анализ общего состояния отечественного рынка страховых услуг. Определено, что рынок страховых услуг Украины характеризуется высокой долей компаний общих видов страхования. Выделены три группы доходов страховщиков: доходы от страховой деятельности (страховые премии по страхованию и перестрахованию) доходы от инвестирования и размещения временно свободных средств (собственных и средств страховых резервов); другие доходы (есть в процессе его обычной хозяйственной деятельности).

На основе годовой финансовой отчетности трех страховых компаний-лидеров на рынке – «Страховая компания «АХА Страхование»; «Страховая компания» РЗУ Украина»; «Страховая компания «Универсальная» – осуществлена оценка их доходов. Проведен анализ состава и динамики доходов от страховой, финансовой и инвестиционной деятельности по трем избранных для анализа страховых компаниях. Установлено, что среди рассматриваемых компаний максимальный объем общих доходов имеет ПАО «Страховая компания «АХА Страхование»; доходы от страховой деятельности занимают максимальный удельный вес всех доходов страховых компаний.

Проведен факторный анализ доходов рассматриваемых страховых компаний. Максимальное влияние на прирост общих доходов «АХА Страхование» осуществили доходы от страховой деятельности – 427 856 тыс. грн. Общее влияние всех факторов составляет 578 709 тыс. грн; рост общих доходов «РЗУ Украина» на 506 198 тыс. грн вызвали рост доходов от страховой деятельности компании, прирост инвестиционной и финансовой деятельности вызвал рост общих доходов на 8771 тыс. грн, а доходов от прочей деятельности – на 35 799 тыс грн. Общий рост доходов

«PZU Украина» за период с 2017 по 2018 годы составляет 550 768 тыс. грн, рост общих доходов «Универсальная» на 380 984 тыс грн вызван ростом доходов от страховой деятельности компании, прирост инвестиционной и операционной деятельности вызвал рост общих доходов на 2601 тыс. грн, а доходов от прочей деятельности – на 15 226 тыс. грн. Общий рост доходов «Универсальная» за период с 2017 по 2018 годы составляет 398 811 тыс. грн.

Ключевые слова: страховые компании; рынок страховых услуг; доходы; страховая деятельность; инвестиционная деятельность; финансовой деятельности; операционная деятельность; факторный анализ.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2020 р.